

Dificultățile în învățarea școlară reprezintă manifestări ale dereglării procesului de învățare; ele reflectă nu numai perturbarea activității, ci a întregului sistem. Cauzele instalării unei astfel de impas sunt de ordin personal, școlar, familial și social.

Caracteristicile elevilor cu dificultăți în învățare :

Ceea ce îi deosebește pe toți elevii cu dificultăți de învățare este caracterul unic al deficienței. Dacă este adevărat că acești elevi pot fi grupați după caracteristici comune, bazate pe cerințele educative speciale, este la fel de adevărat că fiecare elev nu se încadrează perfect într-o anumită categorie. De exemplu, elevii care au o deficiență mintală nu au cu toții aceleași aptitudini intelectuale, deficienți i auditiv nu au cu toții aceleași incapacitate, la fel ca și deficienții de vedere, cei handicapații psihic, iar elevii surzi nu au toți aceleași aptitudini și cerințe educative speciale. În afară de asta, diferențele ce se remarcă de obicei la majoritatea elevilor cu C.E.S. sunt atât de mari încât profesorii nu pot stabili criterii ferme pentru fiecare categorie de dificultăți „clasice”.

Alte caracteristici ale elevilor cu C.E.S.:

- le lipsește deseori maturitatea și au un comportament narcisist și egocentric. Din această cauză, indiferent de vârsta lor, adulții îi tratează ca pe niște copii;
- deseori, ei sunt speriați de școală, dar colegii îi pot ajuta să depășească această frică;
- este posibil să înțeleagă informațiile, dar sunt incapabili să răspundă la întrebări. Ei au capacitatea de a înțelege, dar le lipsește posibilitatea de a reda cele știute;
- uneori sunt copleșiți de sarcinile pe care trebuie să le execute. Ei pot ști să rezolve o problemă, dar nu o pot rezolva practic.

Depistarea elevilor cu dificultăți de învățare :

Există două orientări principale pentru depistarea dificultăților de învățare. Primul este criteriul excluziunii. Cu ajutorul lui se determină dacă un elev are o anumită dificultate de învățare sau dacă dificultățile sunt asociate altor afecțiuni (de exemplu, deficiență mintală, fizică, vizuală, auditivă sau afectivă, o înțelegere greoaie sau un handicap cultural). Va trebui deci să studiem continuu toate aspectele dezvoltării elevului, inclusiv acuitatea vizuală și auditivă, precum și diverși factori afectivi.

Unul dintre inconvenientele acestui demers este acela că dificultățile de învățare nu au întotdeauna cauze bine determinate. De exemplu, unii elevi cu dificultăți de învățare prezintă deseori simptomele unui comportament ce indică tulburări afective (agitație, impulsivitate, etc.). Sau, aceleași simptome descriu în egală măsură o dificultate de învățare, numită de Asociația psihiatrilor americani „tulburări de atenție însoțite sau nu de hiperactivitate”.

O caracteristică comună a elevilor cu dificultăți de învățare este prăpastia ce există între aptitudini și realizările lor. De exemplu, un elev poate avea aptitudini superioare la nivelul limbajului vorbit, dar să prezinte grave deficiențe în limbajul scris. Această

diferență este al doilea criteriu tradițional de depistare a dificultăților de învățare. În general, se ia în considerare această abatere pentru stabilirea profilului elevului, cum sunt diferențele cele mai importante dintre elevii ce prezintă dificultăți de învățare și cei care au alte probleme. De exemplu, elevii cu deficiențe mintale au în general aptitudini scăzute în aproape toate domeniile; în schimb, cei cu dificultăți de învățare nu au dificultăți decât în anumite domenii.

Dacă un elev corespunde acestor două criterii generale, profesorului îi revine sarcina de a studia mai profund dificultățile de învățare și de a determina modificările programului elevului, pentru ca acesta să corespundă cerințelor sale.

Indicatori ai dificultăților de învățare :

a) caracteristicile generale ce pot indica o dificultate de învățare: hiperactivitate; slabă capacitate de a fi atent; orientare confuză în spațiu și timp; incapacitate de a urmări indicațiile orale; poftă necontrolată de dulce; hipoglicemie; este anhidextru (după vârsta de 8 ani); inversează literele sau cuvintele; face constant greșeli ortografice; prinde greu o minge și o lovește greu cu piciorul; nu poate sări coarda; dificultăți la închiderea nasturilor; dificultăți la legarea șireturilor; mod defectuos de a ține creionul în mână; caligrafie mediocră; mers dificil; incapacitate de a sări; stângăcie; eșecuri frecvente; dificultăți de a sta într-un picior; dificultăți în a merge cu bicicleta sau de-a lungul unei linii.

b) Caracteristici ce pot indica dificultăți vizuale la elevi:

- capul foarte aplecat;

- simptome de tensiune vizuală, de exemplu: strabism, clipește des, își freacă des ochii, îi fug ochii, sare cuvinte sau rânduri când citește, își apropie foarte mult capul de pagină când scrie sau citește, etc.

c) Simptome ce indică tulburări afective sau de comportament: imagine greșită despre sine; accese colerice sau de ostilitate; impulsivitate excesivă; închidere în sine sau dezorientare.

d) Dificultăți ce pot fi asociate cu unele de ordin social: tendința de a se juca cu copii mult mai mici decât el; dificultatea de a stabili raporturi cu colegii; evitarea situațiilor sociale noi.

Dificultățile în învățarea școlară sunt cauzate de mai mulți factori

Factorii primari care influențează procesul învățării sunt factorii personali ce țin de rata dezvoltării individuale: înălțime, greutate, forță de strângere, vârstă mentală, vârstă lecturii, vârstă educațională, vârstă pentru matematică, nivelul maturității sociale, nivelul maturității emoționale.

a) determinări anatomico-fiziologice malformații corporale sau deficiențe senzoriale – sunt susceptibile de a da naștere unor complexe de inferioritate sau inhibiții accentuate cu efect de diminuare a energiei psiho-nervoase și a potențialului intelectual.

b) factori psihologici individuali de origine endogenă cum ar fi: nivelul redus al inteligenței individuale, autismul infantil, hiperexcitabilitatea, făcându-i pe elevi să acorde situațiilor și evenimentelor școlare curente valențe afective exagerate, punându-se frecvent în situații de conflict cu profesorii și colegii.

c) factorii psihologici individuali de origine exogenă pun elevul în situații severe de conflict și frustrare, elevul fiind astfel expus realizării unor stări depresive și de insecuritate (anxietate).

În această categorie intră și factorii școlari :

- volumul sarcinilor școlare (dimensionarea/subdimensionarea lor accentuată);
- lipsa de obiectivitate în apreciere;
- timpul afectat altor preocupări obligatorii;
- sprijinul insuficient acordat pentru îmbunătățirea stadiului individual (planificarea și organizarea învățării);
- obiectivitatea calificativelor;
- rigiditatea ritmurilor de învățare, copiii cu ritmuri lente întâmpinând dificultăți în învățare;
- diferențele semnificative existente între profesori și chiar școli în ceea ce privește nivelul exigențelor cognitive manifestate față de elevi;
- abordările educative de tip exclusiv frontal, acordă prioritate clasei sau obiectivelor generale ale predării, dar nu acordă importanță particularităților psihologice ale elevilor, care individualizează actul perceperii și predării informațiilor;
- mărimea clasei de elevi: - numărul mare de elevi frânează obținerea capacității elevilor la procesul predării;
- eterogenitatea clasei de elevi din punctul de vedere al vârstei înfrânează elevii cu aptitudini sau ritmuri intelectuale superioare în dezvoltarea lor intelectuală;
- diferențe privind resursele școlare și managementul general al învățământului;

Factorii familiali favorizează/defavorizează copilul prin climatul din familie, relațiile dintre părinți, relațiile copilului care învață cu ceilalți membri ai familiei, atitudinea acestora față de activitatea lui, dar și față de problemele lui personale, stilul de educație și situațiile și evenimentele ce se ivesc în familie.

La aceștia se adaugă starea de alertă și hiperprotecție din partea unuia sau altuia dintre părinți precum și situații când apar îmbolnăviri sau decese care produc frământări de durată în familia copilului.

Factorii sociali atrag atenția asupra rolului contextului social în care se face educația, respectiv asupra valorii și importanței pe care statul și diferite alte instituții o acordă învățământului în ceea ce privește integrarea, succesul profesional și social al elevilor.

FORME DE MANIFESTARE A DEFICIENȚEI DE ÎNVĂȚARE

1. Tulburari în domeniul cognitiv:

*Experiența perceptivă redusă

- acuitatea discriminativă scăzută a analizatorului;
- spirit de observație redus;
- capacitate selectivă redusă;
- nestăpânirea raporturilor spațiale;
- incapacitatea de a percepe cu exactitate configurațiile spațiale;
- percepția neclară a identității și nonidentității figurilor care nu-i permit copilului să diferențeze clar, de exemplu, grafemele.

* Schematismul reprezentării:

Dificultățile care se nasc în procesul reprezentării și influențează învățarea școlară provin din influența proceselor psihice care intervin în desfășurarea procesului de reprezentare. Astfel o primă dificultate se concretizează într-o slabă analiză și sinteză senzorială, reglări scăzute ale semnificațiilor verbale care concurează la formarea unor reprezentări schematice la care, dacă se adaugă atributul de static, fixist, au ca rezultat împiedicarea desfășurării raționamentului.

* Limitele gândirii:

Elevii întâmpină dificultăți în înțelegerea și explicarea fenomenelor. Dificultățile de înțelegere sunt în relație directă cu distanța dintre stocul de cunoștințe de care un elev dispune și caracterul noilor informații pe care el trebuie să le explice la nivel empiric sau teoretic.

* Instabilitatea perceptivă

- neatenția provocată de o concentrare prea intensă asupra unui singur obiect, ceea ce împiedică altă percepere;
- neatenția provocată de lipsă de concentrare;
- neatenția față de un anumit fel de activitate;
- neatenția față de orice ocupație.

* Slabe aptitudini verbale

- dislalia, care constă în abaterea de la pronunția obișnuită, neputința emiterii sunetelor sau omiterea lor, înlocuirea unor sunete cu altele, inversări de sunete;
- bâlbâiala este o tulburare mai gravă ce apare mai frecvent la băieți. Există trei forme: bâlbâiala cronică – întreruperi ale cursivității vorbirii determinate de prelungirea sau repetarea unor sunete și silabe; bâlbâiala tonică, când apare un blocaj la nivelul primului cuvânt din propoziție prin prezenta unui spasm articulator de lungă durată și forma mixtă;
- mutismul electiv (voluntar) apare frecvent la copiii hipersensibili și se manifestă printr-o mușenie temporară, parțială sau totală. Copiii refuză să comunice pe o anumită perioadă de timp, numai cu unele persoane, iar când fenomenul este mai accentuat

refuzul se extinde față de toate persoanele.

-dislexia și disgrafia – sunt incapacitatea de a învăța citirea și scrierea- școlarul face confuzii constante și repetate între sunete și litere, inversiuni, adăugiri, omisiuni, inversiuni, adăugiri de cuvinte și chiar propozitii.

* Infidelitatea vorbirii – este o disfuncție generată de mai mulți factori și constă în neconcordanța dintre conținut și semnificație, între ceea ce a fost întipărit și ceea ce este actualizat.

* Fantazarea – fantazarea la copil se manifestă prin capacitatea acestuia de a transforma realul în ireal, capacitate care poate influența negativ procesul învățării, deoarece elevul poate fantaza pornind de la aspectul legat de trebuințele fizice sau afective ale acestuia, perturbându-i astfel atenția de la cursul procesului instinctiv.

2. Tulburări în domeniul afectiv:

- mobilitate afectivă;
- hiperemotivitate;
- grad redus de toleranță la frustrare.

- timiditatea – este frecvent definită drept „forma de comportare caracterizată prin lipsa de siguranță, de încredere în sine, prin lipsa de îndrăzneală, teamă, ezitare, reacție de apărare, defensivitate”.

- anxietatea-caracteristica cea mai importantă a copilului anxios este faptul că el trăiește ca periculoasă orice situație în care este implicat și anticipează eșecul propriei sale activități. Ea rezultă dintr-o amenințare a respectului de sine, fie actuală, fie anticipată, la bază aflându-se subaprecierea „eului” autoevaluarea scăzută.

- frica de școală este cea mai firească și frecventă formă de frică de separație. Dacă odată, cu trecerea primelor luni frica separației nu scade ci dimpotrivă se intensifică și ia forma de groază având un caracter de panică, atunci este vorba de o frică simbolică normală, numită fobie școlară. La baza ei găsim o relație mamă-copil prea puternică de care mama se cramponează mai mult. Pentru ea școala începe să slăbească relația de dependență care a jucat un rol important până la vârsta școlarizării în dezvoltarea copilului, dar a cărei menținere influențează negativ această dezvoltare.

Copilul își supraapreciază aptitudinile, puterea, performanțele, iar școala amenință această stare, motiv pentru care fuge spre acea situație în care își poate păstra imaginea eului amplificată în mod ireal. El găsește această situație în relația mamă-copil.

- nervozitatea- o modalitate de reacție față de condițiile și relațiile de viață și educație ale copilului. Ea poate fi pasageră, neafectând echilibrul fundamental al persoanei cu mediul extern, iar dacă intensitatea manifestărilor este moderată ea poate fi ușor corectată prin mijloace obișnuite educative.

Formele de manifestare: iritabilitatea, furia, ostilitatea, depresie, vulnerabilitate, tulburări în alimentație și tulburări ale somnului, instabilitatea psihomotorie, crize isteroide, mutismul reactiv, capriciile.

3. Domeniul motivațional-absența intenției de a învăța.

4. Domeniul volitiv- negativismul, lipsa de perseverență

5. Domeniul personalității

a) Tulburări caracteriale-formarea tulburărilor de caracter apare atunci când are loc dereglarea mecanismelor de apărare. În această dereglare există două tentative: de a pune la distanță realitățile neplăcute) prin:

- refulare

- izolare, mecanism ce izolează faptele de contextul lor emoțional; copiii răspund unei impresii neplăcute devenind neplăcuți;

- anulare retroactivă, care constă în a nega ceea ce este neplăcut, nu numai prin uitare, ci și înlocuind mai târziu trecutul neplăcut cu versiuni imaginare

Tulburari afective-transformarea afectelor:

* introiecția – constă în a lua asupra sa faptele altora fie din admirație, fie din încercarea de a învinge teama pe care o inspiră;

* identificarea – sublimarea – este admirația pentru un coleg care îndrăznește să înfrunte pe oamenii mari, admirație ce generează o atitudine provocatoare prin identificare;

* transformarea în contrariul său – subiectul transformă impulsurile în contrariul lor sau se ia pe el însuși drept țintă pentru a cruța pe un altul; este o auto-agresiune sub forma melancoliei, înclinații spre eșecuri în viață;

* formațiile reacționale– se produc pentru a apăra eul, realizând un compromis între apărare și agresiune (elementul intolerabil este înlăturat în forma sa inițială, dar reapare sub o formă deghizată).

b) Tulburari temperamentale

c) Tulburari atitudinale -atitudinea negativă față de învățarea

sursa imaginii : freeschoolclipart.com
